

Küberkiusamine – tunni plaan

Tunni eesmärgid õpilaste jaoks.

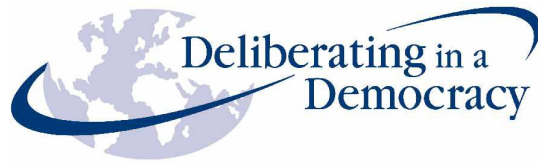
- Arutleda kooli rolli ja väljendusvabaduse üle demokraatlikus ühiskonnas.
- Mõista väljendusvabaduse kasutamise ning individuaalsete ning ebasoodsates tingimustes olevate vähemusrühmade kaitse vajaduse vahelist seost.
- Mõista küberkiusamise alase poliitika mõju koolidele, õpilastele, lastevanematele ja ühiskonnale laiemalt.
- Selgitada, miks ühiseid demokraatlikke väärtusi jagavates ühiskondades, millised on ka sarnaste probleemidega silmitsi, töötatakse siiski välja erinevaid lahendusi.
- Tundma õppida tehnoloogia mõju väärtuste ja õiguste kaitse tasakaalule erinevates demokraatlikes ühiskondades.
- Analüüsida põhjuseid, mis toetavad ja vastustavad ametivõimude tegevust, andmaks koolidele suuremat õigust piirata õpilaste sõnavabadust ka kooliväliselt.
- Määratleda õpilastevaheliste kokkulepete ja erimeelsuste valdkondi.
- Otsustada individuaalselt ja gruppides, kas avalik võim peaks keelustama õpilaste karistamise kooli poolt küberkiusamise eest väljaspool kooli; seisukohti tuleb kaitsta näidetega.
- Hinnata arutluse väärtust demokraatia-alaste küsimuste üle otsustamisel.

Küsimus arutlemiseks

Kas meie demokraatias peaks olema koolidel lubatud karistada õpilasi koolivälise küberkiusamise eest?

Materjalid:

- Tunni läbiviimise metoodiline juhend
- Jaotusmaterjal nr. 1 – arutlemise juhend
- Jaotusmaterjal nr. 2 – arutlemise tööleht
- Jaotusmaterjal nr. 3 – õpilaste arutlemise hinnanguleht
- Noorte kuritegevus – tekst lugemiseks
- Noorte kuritegevus – arutlemise küsimus koos argumentidega
(kasutamiseks valikuliselt, juhul kui õpilastel on raskusi argumentide leidmisega)

Küberkiusamine

1 Sagedane ja avalik mõttevahetus on tugeva demokraatia oluline tunnus. Internet,
2 mobiiltelefonid ja digitaaltehnoloogia võimaldavad inimestel saata sekundite jooksul laiale
3 audientsile edasi sõnu, kujundeid ja helisid. Seejuures on mõned elektroonilised sõnumid
4 kahju toovad.

5 Koolid on pikka aega rinda pistnud kiusamise probleemiga. Täna kiusajad võivad
6 teiste kahjustamiseks ja hirmutamiseks kasutada interaktiivseid ja digitaalseid tehnoloogiaid.
7 Kuigi koolid on kohustatud tagama õpilaste turvalisust ja heaolu oma seinet vahel, leiab
8 suurem osa küberkiusamisest osa just väljaspool koolimaja ja tundide aega. Sellest tulenevalt
9 peavad koolid otsustama, kas kiusajaid, kes tegelevad sellega väljaspool kooli, tuleks
10 karistada.

11 **Mis on küberkiusamine?**

12 Parry Aftabi järgi, kes töötab USA Elektroonilise Julgeoleku Grupis, on
13 küberkiusamine see, kui „lapse või teismelise aadressil rakendatakse vaimset või füüsilist
14 vägivalda, teda hirmutatakse, häbistatakse või võetakse muul viisil „sihikule“ teise alaealise
15 poolt, kasutades selleks interneti, interaktiivseid ja digitaalseid tehnoloogiaid või
16 mobiiltelefone.“ Erinevalt tavalisest kiusamisest ei ole küberkiusamine sugugi suunatud vaid
17 nõrga ohvri vastu. Kuna õpilased saavad varjata oma identiteeti, võivad need, keda
18 kiusatakse, anda ka vastulöögi. Niimoodi võivad ja saavadki ka nõrgematest õpilastest
19 kiusajad.

20 Euroopas läbi viidud internetijulgeoleku uuringus, milles osalesid Tshhehi Vabariik,
21 Eesti, Leedu ja Rumeenia, nimetasid õpilased erinevaid küberkiusamise vorme nagu

22 „lollitamist, solvamist, hirmutamist, laimamist. Seda kõike vahendati e-maili teel, pandi üles
23 diskussioonifoorumitele, jäeti blogidesse, edastati anonüümsete telefonikõnede või SMS-
24 idena.“ Õpilased on samuti teinud endale valesid e-maili aadresse ning netiprofiile (nagu
25 MySpace või Xanga). Esinedes kellegi teisenä edastavad küberkiusajad ähvardusi ja
26 vihkamist. Tshehhi Vabariigis salvestavad kiusajad oma ohvritele tehtavat kahju
27 mobiiltelefonide kaameratega. Seejärel saadavad nad pildid ja videoklipid rünnakutest edasi
28 ning panevad üles internetti. Tehniliselt taibukad õpilased on saatnud ohvrite arvutitesse
29 viirusi või installeerinud sinna spioontarkvara. Nagu Aftab märgib, „küberkiusamise
30 meetodid on piiratud ainult laste kujutlusvõimega ja tehnikale juurdepääsuga.“

31 **Küberkiusamise ulatus ja tagajärjed**

32 Hiljutine Pew Interneti ja American Life Project'i poolt läbi viidud üleameerikaline
33 uuring leidis, et „üks kolmandik (32%) kõikidest internetti kasutavatest USA teismelistest on
34 olnud virtuaalse narrimise ja hirmutamise objektideks.“ Küberkiusamise kõige levinumaks
35 vormiks on erakirjavahetuse loata edasi saatmine ning avalikuks tegemine.

36 Sama probleem on küllalt levinud ka mitmetes Euroopa maades. Näiteks Tshehhi
37 Vabariigis 2005. aastal läbi viidud uurimus näitas, et ühte igast viiest õpilasest on
38 mobiiltelefoni kaudu või internetis narritud ja kiusatud. Kui enamus õpilasi võtavad sellist
39 tegevust naljana, on küberkiusamine toonud aga kaasa ka õpilaste keeldumise kooli minna,
40 ärevust, raskemelsust, unetust. Veelgi enam – vastne UNICEFi raport näitab, et
41 küberkiusamine on märkimisväärseks probleemiks Vene Föderatsiooni, Eesti ja Leedu
42 lastele. Ühes digitaal tehnoloogia kättesaadavamaks muutumisega levib ka küberkiusamine.

43 Mõnedel juhtudel on küberkiusamisel olnud ka traagilisi tagajärgi. Tshehhi Vabariigis
44 sooritasid kaks kaheteistaastast tüdrukut klassikaaslaste poolt toime pandud kiusamise pärast
45 enesetapu. Õnneks jõudsid nende vanemad õigeaegselt sekkuda ja tüdrukud päästeti. Ryan

46 Halligani juhtum USAs oli katastroofilisem. 2003. aastal lasi üks poiss liikvele kuulujutu, et
47 Ryan on gay. Teda solvati seejärel pidevalt nii internetis kui reaaleelus. Nancy Willard Ohutu
48 ja Vastutustundliku Internetikasutuse Keskusest ütleb, et „narrimine seksuaalse orientatsiooni
49 tõttu on sagedane ning üks põhilisemaid enesetapukatseteni viiv küberkiusamise liik.“

50 Solvangud jätkusid suvel, mil Ryanil oli online kirjavahetus ühe tüdrukuga. Nagu isa
51 ütles, „oli suhtlemine kooli ühe populaarsema tüdrukuga kindlaks argumendiks, et
52 kummutada enne kooli algust kuulujutte gay’ks oleku koht.“ Kui Ryan kohtas sama tüdrukut
53 sügisel, nimetas see teda luuseriks ning ütles, et oli vaid teeselnud, et Ryan talle meeldib.
54 Tüdruk avalikustas ka isiklikku ning piinlikku infot Ryani kohta, edastades oma sõpradele
55 nendevahelisest msn-kirjavahetusest. 7. oktoobril 2003 poos Ryan end üles.

56 **Kooli reageerimine küberkiusamisele**

57 USA põhiseaduse esimene parandus ütleb, et „Kongress ei anna välja ühtegi seadust,
58 milles ... kärbitaks ... sõna- ja ajakirjandusvabadust.“ Sellegi poolest on USA ülemkohus
59 langetanud mitmel korral otsuseid, mis lubavad koolidel õpilaste kõnevabadust piirata.
60 Näiteks 1969. aastal otsustas kohus *Tinkeri* kohtuasjas, et kool võib piirata õpilase
61 kõnevabadust siis, kui see „tegelikult ja olulisel määral aitab kaasa kooli tegutsemiseks
62 vajalike nõuete ja distsipliini tagamisele“. Järgmiste kohtuasjade puhul on kohtumõistmisel
63 kasutatud *Tinkeri* juhtumit määratlemaks, kas õpilase kõneviis teiste õpilaste, õpetajate või
64 kooli kohta tervikuna tõi kaasa koolielu olulise häirimise. Enamikul juhtudel on selliste
65 kohtuasjade puhul tegemist õpetajate ja koolitöötajate, mitte aga niivõrd kaasõpilaste vastu
66 suunatud vägivalla juhtuatega. Hiljutised alama astme kohtu otsused on langetatud
67 internetitehnoloogia abil tehtud ähvarduste asjus, näiteks kui õpilase tehtud koduleheküljel
68 solvatakse ja ähvardatakse õpetajat (*näiteks kohtuasi J.S. Bethlehem* koolipiirkonna vastu).
69 Enamikel juhtudest on kohus tunnistanud õpilaste karistamise koolide poolt postituste eest,
70 mis on tehtud koolivälisel ajal ning väljaspool kooli seadusevastaseks. Näiteks kohtuasjas

71 *Killion Franklini Regionaalse Koolipiirkonna vastu* otsustas kohus, et koolil pole õigust
72 karistada õpilast koolivälise sobimatu e-maili saatmise eest juhul, kui õpilane pole seda kirja
73 koolis levitanud.

74 Kuna kohtud ei soovi piirata õpilaste koolivälist sõnavabadust, on USA koolide
75 ametnikud, lapsevanemad ja juristid otsinud teisi mooduseid küberkiusamisega võitlemiseks.
76 Näiteks Vermonti osariigis, kus elas Ryan Halligan, nõuab uus osariigi seadus, et koolid
77 peavad rakendama kiusamist tõkestavaid abinõusid. Mõned koolid on koostanud oma
78 sissekorraeeskirjad, millest kinni pidamise kohustuse kohta annavad õpilased allkirja.
79 Sellised abinõud annavad koolidele võimaluse „karistada õpilasi koolivälisel ajal sooritatud
80 pahategude eest, mille eesmärgiks on mõjutada kaasõpilast või kahjustada õpilaste
81 julgeolekut ning heaolu koolis“ (Willard, 2003). Lisaks on mõned lapsevanemad ja õpilased
82 edukalt tõestanud, et küberkiusajad rikuvad tsiviil- ning kriminaalõigust, põhjustades näiteks
83 tahtlikult emotsionaalset valu ja levitades vihkamist.

84 Euroopa Nõukogu (kuhu kuulub 48 liikmesriiki) inimõiguste deklaratsioon (aastast 1950)
85 kaitseb samuti väljendusvabadust ning ütleb, et avalik võim ei tohi seda kitsendada. Lisaks
86 ütleb ÜRO kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvaheline pakt, et eneseväljenduse vabadus
87 sisaldab vabadust otsida, võtta vastu ning edastada piiranguteta igasugust informatsiooni
88 inimese vabal valikul kas suuliselt, kirjalikult või trükituna - kunsti või mistahes muus
89 vormis. Ometi ütleb sama dokument ühtlasi, et eneseväljendusvabaduse kasutamine “kätkeb
90 endas erilisi kohustusi ja erilist vastutust” ning seda võidakse seetõttu piirata “teiste inimeste
91 õiguste ja reputatsiooni huvides” ning “avaliku korra kaitseks”.

92 2004. aastal liitusid Leedu, Venemaa, Serbia ja Ukraina koolid *Demokraatlike*
93 *Vägivallata Koolide Euroopa Hartaga*. See dokument deklareerib, et „kõigil koolipere
94 liikmetel on õigus ohutule ja rahumeelsele koolikeskkonnale. Igäühel lasub vastutus aidata
95 kaasa positiivsete ja õppimist inspireerivate arengutingimuste loomisele.“ Organisatsioonid

96 nagu Childline, Lihtuania¹ ja UNICEF Serbia on välja töötanud täiendavad kiusamise
97 vastased koolireeglid. Serbia haridusministeerium on samuti välja töötanud koolikiusamist
98 tõkestavad reeglid. Tshehhi linnas Usti nad Labem on politsei alustanud patrullimist nendes
99 koolies, kus kiusamine on saanud tõsisemaks probleemiks. Selleks, et õpilased saaksid
100 kiusamisjuhtumitest anonüümselt teatada, on Ustis välja pandud vastavad postkastid.

101 **Koolivälise küberkiusamise keelamine: toetajad ja vastased**

102 Mõned inimesed usuvad, et koolid saavad kõige efektiivsemalt võidelda koolivälise
103 kiusamisega, süüdlasi karmilt karistades. Juhul kui õpilased teaksid, millised tagajärjed
104 küberkiusamisel võivad olla, hoiduksid nad tegevustest, mille eesmärgiks on teistele
105 elektroonilisel teel kannatuste valmistamine.

106 Teised inimesed väidavad, et küberkiusamise alla langenute kaitsmiseks on koolil
107 vaja välja töötada hästisõnastatud kiusamisvastane tegevusprogramm. Pelgalt soovitusel või
108 nõuanded selle kohta, kuidas seista vastu küberkiusamisele, konkreetsetel juhtudel tavaliselt
109 ei toimi. Seega, kui koolidelt nõutakse ametlikult küberkiusamise peatamist, tuleb neil
110 küberkiusamist tõkestvate sammude astumiseks teha koostööd teiste koolidega, vanematega
111 ja õpilastega.

112 Kiusamise keelamise vastased ei soosi küberkiusamist, kuid nad lihtsalt ei usu, et
113 koolipoolsed karistused võiks seda tõhusalt takistada. Väidetakse, et välja töötatud abinõusid
114 sageli ei rakendatagi. Kindlasti on see õige juhtudel, kui niisuguste programmide välja
115 töötamiseks või nende toimimise jälgimiseks pole piisavalt vahendeid. Kõige mõjusam on
116 seista küberkiusamisele vastu juba algstaadiumis. Koolid saavad kiusamise ja vägivallega

¹ *Childline, Lithuania* on anonüümne üle-leeduline laste ning täiskasvanute psühholoogilise abi teenistus. mis osutab abi kolmel teel: telefonitsi, kirja teel ja e-mailidena.

117 võitlemiseks välja töötada abinõud, millesse on kaasatud kooli juhtkond ja teised kooli
118 töötajad ning õpilased, kes kõik ühtmoodi mõistavad, kuidas tuleb toimida.

119 Teised oponendid väidavad, et küberkiusamine on „ülepaisutatud“ termin. Paljud
120 noored näevad sõnavahetust ja narrimist kui kasvuaaliste elu normaalset osa. Niinimetatud
121 küberkiusamine kasutab selleks lihtsalt kaasaegseid vahendeid. Noored mõistavad, millal
122 kiisamine ületab piirid, kuid ei kutsu õpetajaid ega teisi täiskasvanuid appi. Seetõttu tuleks
123 rohkem tähelepanu pöörata hoopis sellele, et õpetada noortele küberkiusamisele vastu
124 seismist. Selline tegevus tooks rohkem kasu kui nõ ülalt alla poliitika. Veelgi enam – kui
125 õpilased satuvad vastuollu tsiviil- või kriminaalõigusega, siis karistab kohus neid, mitte
126 koole.

127 Inimesed, kes toetavad koolide poolset sekkumist koolivälisesse küberkiusamisse
128 ütlevad, et viimane põhjustab ulatuslikke koolielu häireid. Kuna digitaaltehnoloogia „jätab
129 endast jälgi“, peaks koolide ametnikud küberkiusamise juhtumeid uurima. Enamasti ilmneks,
130 et meetmete võtmine oleks paljudel juhtudel vajalik.

131 Inimesed, kes ei poolda koolipoolset sekkumist küberkiusamisse väidavad, et õpilasi
132 tuleks pigem harida, mitte aga karistada. Teismelised ju alles kujudavad oma väärtuste
133 süsteemi välja. Nad piiraksid oma väärat käitumist ise, kui mõistaksid, et see on vastuolus
134 nende isikliku eetikakoodeksiga.

135 Kas koolid, kus karistatakse koolivälise küberkiusamise eest, parandavad sellega
136 koolide turvalisust ning kaitsevad õpilaste väärikust? Või ületavad nad oma õigusi ning
137 rikuvad õpilaste eneseväljenduse vabadust? Kodanikud peavad otsustama, missugused
138 abinõud tasakaalustavad kõige paremini õigust turvalisusele, lugupidamisele ja
139 eneseväljendusvabadusele.

Küberkiusamine – arutlusküsimus koos argumentidega

Arutlusküsimus:

Kas meie demokraatia peaks lubama karistada õpilasi koolivälise küberkiusamise eest?

JAH – argumentid toetamaks arutlusküsimust.

1. Lugupidamine ja turvalisus on sama tähtsad kui väljendusvabadus. Koolid, kes karistavad küberkiusajaid saavad välja õige sõnumi demokraatlike põhimõtete kohta. USA Ülemkohus on langetanud otsuse, et põhiseaduse esimesest parandusest tulenevatel õpilaste õigustel on piirangud. Küberkiusamise eest karistamine on kooskõlas põhiseadusega.
2. Kui õpilased teaksid, millised on küberkiusamise tagajärjed, ei sooritaks nad tõenäoliselt niisuguseid elektroonilisi toiminguid, mis kahjustavad teisi õpilasi. Kahjulikele toimingutele reageerimine on üks viise, kuidas ühiskond õpetab noortele mis on õige, mis vale.
3. Me peame kaitsma küberkiusamise ohvreid, mitte kiusajaid. Kiusamise vastased meetmed saavad selge sõnumi selle kohta, et küberkiusamine pole meie ühiskonnas sallitav. Sellekohase teate edastamine on kahekordselt tähtis, sest kiusamise ohvrid võivad anonüümses küberruumis ise kiusajateks muutuda.
4. Soovitustel ja nõuannetel pole seda mõju, mis konkreetsetel sammudel ja seadustel. Tavaliselt ei too nad kaasa efektiivseid tulemusi. Kui koolidele antakse võimalus hoida ära küberkiusamist, töötavad nad välja efektiivsed kiusamisvastased programmid.
5. Küberkiusamine toob kaasa märkimisväärseid kõrvalekaldeid koolikorrast. Kui kooli juhtkond uurib küberkiusamise juhtumeid, leiavad nad tavaliselt vajalikud tõendid, mille põhjal määrata karistusi. Kooli juhtkonna kohustus on tagada, et kool oleks kõikide õpilaste jaoks turvaline õppimise koht.

Küberkiusamine – arutlusküsimus koos argumentidega

Arutlusküsimus:

Kas meie demokraatia peaks lubama karistada õpilasi koolivälise küberkiusamise eest?

Ei – argumendid olemaks arutlusküsimusele vastu.

1. Koolidel on piisavalt mõjujõudu. Õpilased peavad seaduse kohaselt käima koolis ja järgima seal olles kooli reegleid, kuid kool ei tohiks laiendada oma mõju õpilaste isklikku ellu väljaspool kooliaega. Põhiseadus kaitseb sõnavabadust. Kui kool omaks õigust otsustada õpilaste sõnavabaduse üle koolivälisel ajal, oleks see põhiseaduse rikkumine.
2. Kiusamisvastased meetmed on näide ebaefektiivsest tegevusest ning ebapiisavatest vahenditest. Koolide piiratud rahaliste võimaluste juures pole nad suutelised jälgima kõike mis toimub, või töötama välja tõhusaid kiusamisvastaseid programme. Parem lahendus on püüda avastada kiusamist selle algstaadiumis. Iga kool peaks tegelema selle probleemiga temale kõige sobilikumal viisil.
3. Küberkiusamine on ülepaisutatud termin. Ei oleks õige karistada õpilasi selle eest, et nad käituvad teismeliste omasel viisil. Kui küberkiusamine kasvab millekski rohkemaks kui mängumeelne narrimine, tegeleb sellega noorsoopolitsei, mitte aga kool.
4. Õpilased saavad ise küberkiusamisele paremini vastu seista kui täiskasvanud. Täiskasvanud ei mõista sageli ei noorte kõnepruuki ega vaateid ning võivad võtta tavalist nalja küberkiusamisena. Kuna õpilased mõistavad täiskasvanutest paremini seda, millal miski muutub teise jaoks haavavaks, tuleb täiskasvanutel anda õpilastele küberkiusamisele vastu seismise oskusi.
5. Haridus on muutuste esilekutsumise jaoks parem vahend kui karistus. Teismelised alles kujundavad välja oma väärtussüsteemi ning piiravad kindlasti küberkiusamist, kui nad mõistavad, et see on vastuolus nende enda eetiliste tõekspidamistega.